

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1906. Första Kammaren. N:o 13.

Fredagen den 16 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 9 i denna månad.

Upplästes ett inlämnadt läkareintyg af följande lydelse:

Grefve *K. A. Posse*, som haft venstra axeln ur led, är på den grund oförmögen att under de närmaste veckorna sköta sitt uppdrag i Riksdagen.

Stockholm 14½ 1906.

J. Åkerman.
leg. läk. prof.

Anmälades och bordlades sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lämnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts den 14 innevarande månad bordlagda proposition angående löne-reglering för lärare vid folkskolor m. m.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 14 innevarande februari bordlagda utlåtanden n:is 2 och 3 äfvensom bankoutskottets samma dag bordlagda memorial n:o 2.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *von Stapelmohr* från och med denna dag till och med den 5 nästkommande mars och herr *Bohnstedt, Edward*, under 10 dagar, räknadt från och med den 21 innevarande februari.

N:o 13.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag
dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:
n:o 3, angående val af Riksdagens justitieombudsman och hans
efterträdare; samt
n:o 6, angående verkställd omröstning öfver högsta domstolens
ledamöter;
dels ock till Riksdagens förordnanden:
n:o 4, för revisionssekreteraren m. m. C. E. Leijonmarck att
vara Riksdagens justitieombudsman;
n:o 5, för revisionssekreteraren m. m. B. F. E. Hasselrot att
vara Riksdagens justitieombudsmans efterträdare; samt
n:o 12, för kommitterade för tryckfrihetens vård.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kam-
maren åtskildes kl. 2,43 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 17 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Tingsten* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående anslag till fortsättandet af befästningsarbetena vid Boden; och

2:o) angående efterskänkande af fordringsbelopp hos kaptenen R. Bolling och f. d. underlöjtnanten G. L. Syrén.

Justerades protokollet för den 10 i denna månad.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtanden:

n:o 10, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 18 kap. 16 § strafflagen;

n:o 11, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:ts angående förslag till bestämmelser om rätt att fullfölja talan mot kyrkoråds och skolråds beslut;

n:o 12, i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder för afskaffande af världsliga kungörelsens uppläsande i kyrkorna m. m.; och

n:o 13, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till förbättrade garantier för en pålitlig förvaltning af omyndigs medel.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 14 och 16 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 2, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hof- och slottsstaterna. *Anslag till hof- och slottsstaterna.*

Berörda utlåtande hade följande lydelse:

»I afseende å regleringen af utgifterna under denna hufvudtitel, å hvilken i nu gällande riksstat till årliga eller ständiga utgifter anvisas:

för kungl. hofstaten	kronor	1,296,900: —
» » slottsstaten	»	124,100: —
		tillsammans kronor 1,421,000: —,

Anslag till
hof- och slotts-
staterna.
(Forts.)

har Kungl. Maj:t icke föreslagit någon förändring; och får utskottet hemställa, att Riksdagen må i riksstaten för år 1907 uppföra anslagen under denna hufvudtitel med oförändrade belopp.»

Vid utlåtandet hade reservation afgifvits af herrar *I. Wijk, K. E. Bohmstedt, E. Fränckel, P. Sörensson, A. G. L. Billing, N. A. H. Palmstierna* och *A. H. Hammarskjöld*, hvilka ansett utlåtandet bort hafva följande lydelse:

»Då i afseende å regleringen af utgifterna under denna hufvudtitel, å hvilken i nu gällande riksstat till årliga eller ständiga utgifter anvisas:

för kungl. hofstaten	kronor 1,296,900: —
» » slottsstaten.....	» 124,100: —
	<hr/>
	tillsammans kronor 1,421,000: —,

ingen förändring icke föreslagits af Kungl. Maj:t, från hvilken, enligt utskottets åsikt, initiativet i fråga om förhöjning af anslag å första hufvudtiteln i händelse af behof bör utgå, får utskottet hemställa,

att Riksdagen — — — belopp.»

Friherre Palmstierna: Herr grefve och talman! Instämmande med utskottet i fråga om klämman, skulle jag vilja anhålla om någon ändring beträffande motiveringen. Uti utdrag af statsrådsprotokollet angående denna hufvudtitel anförde departementschefen, att det visserligen kunde ifrågasättas, huruvida icke framställning till Riksdagen borde göras om förhöjning i åtskilliga af de anslag, som å hufvudtiteln funnes uppförda, men han framhöll såsom sin åsikt, att det borde bero uteslutande af Riksdagens eget initiativ att taga i öfvervägande, huruvida och i hvilken mån de för ifrågavarande ändamål från Norge förut utgående bidragen borde genom förhöjningar i dessa anslag ersättas. Då denna departementschefens uppfattning, att det uteslutande bör bero af Riksdagens eget initiativ att taga i öfvervägande, om dylika förhöjningar böra ske, enligt min uppfattning icke är riktig, och det skulle kunna antagas, att, i fall Riksdagen lämnade detta uttalande oemotsagdt, Riksdagen skulle gilla detsamma, så skulle jag, herr grefve och talman, vilja föreslå ett tillägg till utskottets motivering. Då det gjorts vissa anmärkningar mot den i reservationen gjorda formuleringen, vill jag emellertid framlägga ett annat förslag. Jag vill nämligen föreslå, att näst efter orden i utlåtandet »har Kungl. Maj:t» tillägges följande: »*hvilken det enligt utskottets åsikt i främsta rummet tillkommer att, därest förhöjning af anslag å första hufvudtiteln skulle befinnas erforderlig, taga initiativ i fråga om en sådan förhöjning*». Jag anhåller om proposition å detta yrkande.

Herr Tamm, Hugo: Det är tydligt, att reservanternas förslag till tillägg i utskottets motivering i denna fråga är riktadt mot den af Kungl. Maj:t uttalade åsikten, att förhöjningar i anslag

å första hufvudtiteln uteslutande böra tillkomma på Riksdagens initiativ. Såsom denna fråga lupit framåt, har, så vidt jag vet, just ingen velat försvara detta uttalande. Det har i stället på många håll klandrats och särskildt inom pressen blifvit så genomtröskadt omigen, omigen, att både halm och kärna har söndertrasats. Dessutom har frågan i båda kamrarna under remissdebatten varit på tal. Och redan det förhållande, att oaktadt många haft sympatier för själfva förhöjningen af anslagen i fråga, ändå ingen motion framkommit inom Riksdagen, synes mig visa, att ett sådant fränhändande, om jag så får säga, af initiativet från Kungl. Maj:ts sida, som här föreligger, icke behöfver för framtiden befaras.

*Anslag till
hof- och slotts-
staterna.*
(Forts.)

När jag nu ser på reservationen, måste jag också fråga, hvad genom densammas antagande i själfva verket skulle vinnas. Det är ju alldeles klart, att om utskottet hade kunnat förena sig om någon motivering i detta fall och det sålunda funnits någon utsikt, att ett uttalande i den af reservanterna åsyftade riktning hade kunnat blifva Riksdagens beslut, ett sådant uttalande kunnat hafva sin stora betydelse. Men något uttalande i denna riktning kan nu tydligen icke komma till stånd. Man försökte att åvägabringa enighet inom utskottet för ett sådant uttalande, men det var icke möjligt. Följden blef också, att här föreliggande reservation framlades. Huru kommer nu frågan att förlöpa? Jo, äfven antaget, att denna kammare skulle godkänna reservationen, så är det alldeles säkert, att den icke blir antagen i Andra Kammaren, och följden blir då naturligtvis den, att till Kungl. Maj:t framkommer ett naket beslut, upptagande utskottets kläm, men icke någon motivering alls. Nu kan man ju säga, att de i utskottets motivering begagnade orden icke hafva någon real betydelse. Men om de läsas mot bakgrunden af hvad som timat i denna fråga, kan man dock påstå, att de icke stå blott och bart som ett tomt ord. Jag har dessutom en bestämd anmärkning mot reservanternas förslag både sådant detta formulerats i den ursprungliga reservationen och i dag af friherre Palmstierna. Den i reservationen använda formuleringen förefaller mig till och med alldeles omöjlig, ty den lider af samma fel, som man velat anmärka hos Kungl. Maj:ts förslag. Anser man, att Kungl. Maj:t i propositionen afsagt sig rätt att taga initiativ angående förhöjning uti ifrågavarande anslag, kan man nämligen också med lika rätt anse, att Riksdagen, d. v. s. den enskilde riksdagsmannen, därest reservationen i dess ursprungliga lydelse antages, skulle afsäga sig rätten att väcka motioner om sådan förhöjning, och det skulle då icke finnas kvar något annat initiativ än för den enskilde riksdagsmannen att väcka förslag om sänkning i anslagen. Beträffande den i dag af friherre Palmstierna framlagda formuleringen innebär denna, att man i reservationen insatt orden »i främsta rummet». Men hvad tjäna dessa ord »i främsta rummet» egentligen till? Man uttalar därmed, att Kungl. Maj:t i främsta rummet skall taga initiativ i en fråga, som hvilken enskild riksdagsman som helst har rätt att

Anslag till
hof- och slotts-
staterna.
(Forts.)

taga initiativ uti. Tydligt och klart är det nämligen, att Kungl. Maj:t likaväl som hvarje enskild riksdagsman har rätt att väcka förslag i frågor af denna art, och den rätten lär icke kunna fråntagas vare sig den ena eller den andra.

Mig synes reservanternas formulering i så det ena som det andra fallet vara ganska olämplig. Jag kan icke se, att man vare sig i form eller sak vinner någonting genom reservationens antagande, utan detta skulle endast innebära mer eller mindre ett hugg i luften. Då nu, herr grefve och talman, denna fråga, hvilken i och för sig är af synnerligen grannlaga natur men genom så många tillstötande omständigheter blifvit det oaktadt, kan jag väl säga, allt igenom ogrannlaga behandlad — till föga tillfredsställelse för vår äldrige Konung, hvilkens hösts sista dagar ingalunda äro ljusa och lätta, och till föga fromma för konungamakten — så synes det mig, att frågan, som antagit en form af snart sagdt själfspilling, också allra bäst borde få begravvas i stillhet. Genom ett antagande af reservationen kan man ingenting vinna, men man kan möjligen såra och göra ondt på håll, där man icke velat såra och göra ondt. Jag tror, att jag icke säger för mycket, då jag påstår, att det var framför allt denna synpunkt, som gjorde, att utskottets majoritet anslöt sig till den motivering, som återfinnes i betänkandet. Jag hemställer som sagdt till kammarens eget omdöme, om kammaren genom ett uttalande i den af reservanternas föreslagna riktning kan vinna någonting. Jag för min del finner därför, att det klokaste, man kan göra, är att låta frågan vara död och begravven. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Billing: Herr grefve och talman! Till att begynna med ber jag att få säga, att reservationen uteslutande är riktad mot finansministerns »uteslutande». Han har sagt, att förslag om höjning i anslagen å första hufvudtiteln *uteslutande* böra framkomma genom Riksdagens initiativ. Reservanternas hafva sagt: nej, förslag af sådan art böra icke *uteslutande* komma fram på denna väg. Jag anhåller, att reservationen icke måtte tolkas på något annat sätt. Nu kunde jag visserligen, om det vore fråga om någon akademisk disputation, diskutera med statsutskottets ordförande rörande hans påstående, att reservationen i dess ursprungliga lydelse är alldeles omöjlig. Jag erkänner, att den kan och bör formuleras bättre än det ursprungliga förslaget, och en sådan formulering har ju också framlagts. Men alldeles omöjligt är väl ändå icke förstnämnda förslag, ty det är endast ett enkelt svar på tal. Finansministern säger, att det bör bero *uteslutande* af Riksdagens eget initiativ att framkomma med förslag i nu ifrågavarande afseende. Reservanternas åter säga, att initiativet bör vara regeringens, icke *uteslutande* regeringens, det hafva vi icke sagt, utan att förslag i ämnet böra komma fram från regeringen. Men frågan om formuleringen kan ju göra just detsamma. Den första formuleringen kunna vi ju anse såsom död.

Utskottets ordförande yttrade vidare, att om man läser den rad i utskottets betänkande, som närmast föregår klämman, och läser den med insikt och ser den mot bakgrunden af hvad som passerat, man lätt skall kunna se, att den icke innehåller endast ett tomt ord, utan att i densamma skulle stå ungefär hvad som återfinnes i reservationen. Därpå vill jag svara, att man skall vara den finfinaste specialist i statsutskottssvenska för att kunna förstå detta. Ty utskottets betänkande innehåller ju ingenting annat än den oupphörligt i statsutskottets betänkanden använda formulering, som begagnas, när man icke har någonting att invända mot en kungl. proposition. Det där underförstådda i utskottets utlåtande, som dess ordförande åsyftade, skulle väl ligga däri, att i utlåtandet är använt uttrycket »har *Kungl. Maj:t* icke föreslagit någon förändring», och icke uttrycket »har icke föreslagits någon förändring». Men det förstår nog icke folk i allmänhet, att nämnda ord skulle hafva någon särskild betydelse.

Anslag till
hof- och slotts-
staterna.
(Forts.)

Vidare ber jag att få konstatera, att statsutskottets ordförande lika litet som någon annan har förnekat, att det kritiserade uttrycket i statsverkspropositionen är värdt kritik och att den där uttalade grundsatsen icke kan accepteras. Men statsutskottets ordförande resonerar så, att detta är så allmänt erkänt både inom och utom Riksdagen, att man icke behöfver göra ett uttalande på något klarare och tydligare sätt, och han anser vidare, att det icke skulle vara någon vinst med ett sådant uttalande. Jag frågar då, hvilken vinsten skulle blifva utaf ett bifall till det af friherre Palmstierna gjorda yrkandet. Jo, vinsten blir naturligtvis ingen annan än den, att Första Kammaren såsom kammare har bestämdt uttalat, att den icke anser, att initiativet i en fråga sådan som denna skall endast tagas från Riksdagens sida. Någon annan vinst blir det naturligtvis icke. Men jag frågar vidare, om det icke är en verklig vinst, att Riksdagens Första Kammare klart och enkelt, sine ira et studio, gör ett sådant uttalande, att den klart och enkelt säger ifrån hvad den bestämdt menar och tänker. Jag hemställer till kammaren, om det betyder detsamma, om, såsom statsutskottets ordförande sade, tidningspressen uttalar detta om igen, om igen, eller om Riksdagens Första Kammare uttalar det. För min del har ett uttalande af det senare slaget en helt annan pondus än ett sådant af det förra slaget. Jag har aldrig ansett tidningspressen vara Riksdagens officiella organ, utan jag tror, att Riksdagen bör förbehålla sig att själf göra det uttalande, som den anser vara riktigt. Det är vinsten.

Frågar jag så: hvarför äro reservanterna angelägna om att ett sådant uttalande måtte ske? Jo, därför, att om ingen anmärkning i Riksdagen mot det ifrågavarande principuttalandet i statsverkspropositionen göres, det framdeles naturligtvis kommer att heta, att mot detta förslag ingen anmärkning gjorts inom Riksdagen. Sedan det har gått några riksdagar, så kommer den negativa formen att utbytas mot den positiva, och så kommer det att heta, att Riksdagen har godkänt ifrågavarande uttalande af regeringen.

*Anslag till
hof- och slotts-
staterna.*
(Forts.)

Och så kommer det att stå officiellt såsom fastslaget: regering och Riksdag hafva gemensamt år 1906 godkänt den grundsats, att initiativet i denna fråga *uteslutande* bör komma från Riksdagen.

För min del anser jag en sådan teori, att initiativet bör uteslutande utgå från Riksdagen, vara alldeles oriktig och tillika farlig. Jag skall icke mycket inlåta mig på de skäl, hvilka tala mot densamma, de ligga ju mycket nära till hands. Huru skall nämligen i allmänhet initiativ från Riksdagens sida kunna framkomma i ett sådant ärende? Oupphörligt i statsutskottet tillbakavisas på privat initiativ framkomna förslag af allehanda art, därför att de sakna erforderlig utredning af regeringen. Och en fråga sådan som denna bör tydligen föregås af en utredning, som endast regeringen kan åstadkomma. Huru skall nämligen en enskild riksdagsman kunna utreda en fråga om förhöjning af anslagen å första hufvudtiteln? Icke har han tillgång till de handlingar och upplysningar, som därför äro erforderliga. Vidare har det åtminstone under min riksdagstid varit en fast praxis, att aldrig i Riksdagen initiativ tages i en sådan fråga som den här förevarande. Visserligen hafva motioner om nedsättning af anslag å första hufvudtiteln framkommit, men under min tid har aldrig någon enskild riksdagsman tagit initiativet till förhöjning af ett sådant anslag. Och det räknar jag Riksdagen till ära; och en sådan god riksdagspraxis böra vi bemöda oss om att upprätthålla. Men fastsloges en sådan grundsats som den, hvilken regeringen uttalat, att nämligen initiativ uteslutande bör komma från Riksdagens sida, så skulle däri ligga en inbjudan till Kungl. Maj:t att på privat väg åstadkomma framställningar i ämnet vid sidan af, ja, bakom ryggen af sitt statsråd. Det skulle vara att inbjuda den enskilde riksdagsmannen att i ena eller andra syftemålet framkomma med dylika framställningar. Jag tror icke, att detta skulle lända riksdagslivet till gagn och till bibehållande åt den svenska Riksdagen af den ära, som den haft alltjämt och ännu har. Jag anhåller om bifall till det af friherre Palmstierna gjorda yrkandet.

Herr Törneblad: Herr greve och talman! Då jag händelsevis i statsutskottet deltagit i behandlingen af denna fråga och tillhör majoriteten, så skall jag tillåta mig att angifva de skäl, som varit för mig bestämmande att rösta för det förslag, som framkommit från första afdelningen inom utskottet. Om genom detta förslag ett uttalande gjorts, att man icke har ogillat hvad som anförts i statsrådsprotokollet angående denna fråga, hade saken ställt sig annorlunda. Men något sådant uttalande har icke gjorts, hvarken ett ogillande eller ett gillande. För öfrigt tror jag, att det uttalande, som blifvit föreslaget från reservanternas sida, icke riktar sig uteslutande mot finansministern, som den siste talaren anmärkte. Ty i statsrådsprotokollet angående första hufvudtiteln heter det: »I hvad departementschefen sålunda hemställt instämde statsrådets öfriga ledamöter; och behagade Hans Majestät Konungen i nåder bifalla» hvad sålunda blifvit tillstyrkt». Reservanternas

nämnda uttalande kan sålunda icke riktas uteslutande mot finansministern.

Hvad beträffar påståendet, att det vore olämpligt, om någon anmärkning icke gjordes inom Riksdagen mot hvad i protokollet anförts, vill jag här erinra, att det är en högst väsentlig skillnad, om en anmärkning göres i Riksdagen eller om den göres af Riksdagen. Det är icke alldeles så säkert, att, äfven om reservanternas yrkande här blir antaget, anmärkning kommer att blifva gjord af Riksdagen. Och då vet jag icke, att man vunnit hvad man äsyftat. Tvärtom tror jag, att det då skulle kunna sägas, att man försökt att få till stånd en sådan anmärkning, men att det icke lyckats, och det skulle jag för min del anse vara ledsamt. Då är det mycket bättre att tåga stilla i frågan, som för öfrigt blifvit mer än någon annan utdebatterad, icke till gagn för vare sig den ene eller den andre. För öfrigt har jag den formella anmärkningen mot reservanternas yrkande, att det där står »enligt utskottets åsikt». Är det verkligen meningen att, om reservanternas yrkande skulle bifallas af båda kamrarna, nämnda uttryck skulle inflyta i skrifvelsen till Kungl. Maj:t? Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Billing: Endast för att undvika ett missförstånd ber jag att få svara ett ord på hvad den siste talaren yttrade. Han sade, att jag velat rikta en anmärkning mot finansministern. Det har jag icke velat och icke gjort, utan jag har riktat min anmärkning mot ett uttalande i hans yttrande till statsrådsprotokollet, och detta innebär en väsentlig skillnad. Om det hade varit hvilken finansminister som helst, som hade sagt något sådant, som det här gäller, hade jag framställt samma anmärkning. Vidare ber jag att få säga gentemot ett herr Törnebladhs yttrande — jag vågar visserligen knappast tvista med honom, som är så skicklig i sådana frågor som denna, — jag menar det yttrandet — han kanske gjorde det för ro skull — att det icke är finansministern endast, utan regeringen, som haft detta uttalande till protokollet. Jag undrar, om detta är riktigt. Regeringen har instämt i finansministerns förslag, men det är väl icke så, att regeringen instämt i eller underskrifvit finansministerns motivering. Som sagdt, jag ber att ännu en gång få framhålla, att min mening icke varit att rikta en anmärkning mot den eller den personen. Jag skulle hafva yttrat precis detsamma, från hvem ett uttalande sådant som detta, att initiativet i dessa frågor uteslutande tillhör Riksdagen, kommit, äfven om det varit från herr Törnebladhs.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af friherre *Palmstierna*, att utskottets hemställan skulle bifallas, men med det uttalande, att reciten i utlåtandet bort affattas sålunda, att näst efter orden »har Kungl. Maj:t» tillades följande: hvilken det enligt utskottets åsikt

*Anslag till
hof- och slotts-
staterna.
(Forts.)*

Anslag till
hof- och slotts-
staterna.
(Forts.)

i främsta rummet tillkommer att, därest förhöjning af anslag å första hufvudtiteln skulle befinnas erforderlig, taga initiativ i fråga om en sådan förhöjning.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Billing* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles friherre Palmstiernas yrkande i ämnet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 32;

Nej — 74.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 14 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkterna 1—13.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

Anslag till en
extra division
i Svea hofrätt.

I anledning af Kungl. Maj:ts under punkt 13 af denna hufvudtitel framställda förslag hade utskottet hemställt, »att Riksdagen må, för beredande af tillfällig förstärkning af Svea hofrätts arbetskrafter med en extra division för behandling af instämnda och värdjade mål under ett år från den 1 september 1906, på extra stat för år 1907 anvisa ett belopp af 15,900 kronor att utbetalas enligt de i förutnämnda kungl. bref af den 27 maj 1904 och den 12 maj 1905 bestämda grunder, äfvensom medgifva, att Kungl. Maj:t må under år 1906 förskottsvis af tillgängliga medel utanordna hvad af nämnda belopp belöper på tiden från den 1 september till årets slut.»

Friherre Palmstierna: Herr grefve och talman, mina herrar! På samma gång jag ber att få anhålla om bifall till utskottets förslag, skall jag tillåta mig framhålla, att den här ifrågasatta åtgärden efter min uppfattning endast kan betraktas såsom ett palliativ för tillfället. Att det endast gäller ett palliativ och att denna åtgärd icke kan medföra varaktig hjälp, ådagaläggas af den framställning, som gjorts af en del ledamöter i Svea hofrätt och i hvilken det heter, att den åttonde divisionen utan tvifvel kommer att bibehållas ett 10-tal af år. Men ett arbete i en hofrätt på åtta divisioner är påtagligen alldeles för tungt, och man ser af statistiken, att ju flera divisionerna blifva, ju mindre kan hvarje division hinna med.

Anslag till en extra division i Svea hofrätt.
(Forts.)

Jag sade att detta var ett palliativ, och jag ville därmed komma därhän, att enligt min övertygelse man snarast möjligt bör inrätta en hofrätt i Norrland. Denna sak har också, såsom man af pressen kunnat se, varit föremål för regeringens omtanke, men jag vill dock begagna tillfället att uttrycka åtminstone min åsikt om nödvändigheten häraf.

För några år sedan verkställdes en utredning i detta hänseende af ett utskott, hvilket tillstyrkte inrättandet af en dylik hofrätt. Det har visat sig, att mellan 30 och 40 procent af de mål, som handläggas inom Svea hofrätt, komma från de fyra nordligaste provinserna. och lägger man så härtill, att dessa mål, hvilka ofta gälla frågor om flottleder, skogsafverkning och dylikt, äro särdeles invecklade, så kan man möjligen säga, att närmare hälften af arbetet i Svea hofrätt förorsakas af dessa mål från Norrland. Och detta Norrland, där folkmängden under de sista 20 åren vuxit fyra gånger så hastigt som i det öfriga Sverige, detta Norrland har, kan man säga, berättigade anspråk på ökad rättsbiträde och ökad bekvämlighet vid sina rättsförhandlingar. Men icke blott detta, utan efter min uppfattning är det ur nationell ock kulturell synpunkt en särdeles viktig statsangelägenhet att snart kunna fast sammanbinda med det öfriga Sverige dessa stora landsträckor i Norrland, som på de senare åren haft ett så stort ekonomiskt uppsving, och nödvändigheten häraf har under det senast tilländalupna året icke blifvit förminskad.

Jag har endast velat begagna detta tillfälle för att ytterligare pointera det efter min uppfattning nödvändiga i att en hofrätt snart inrättas i Norrland. För öfrigt har jag icke något annat yrkande att göra än om bifall till utskottets framställning.

Herr Berg, Lars: Då jag vid riksdagen för två år sedan var motionär i fråga om inrättande af en hofrätt i Norrland, anser jag mig böra begagna detta tillfälle att dels framföra min tacksamhet till den föregående talaren och genom honom till statsutskottet, som återigen haft godheten att framhålla nödvändigheten utaf att en hofrätt inrättas i Norrland, dels äfven konstatera, att den förut-sättning, hvarpå nämnda motion hvilade, eller att ökningen af de balanserade målen i Svea hofrätt skulle blifva konstant, under den

Anslag till en
extra division
i Svea hofrätt.
(Forts.)

förflutna tiden besannats, i och med det att under alla de gångna åren en extra division måst anordnas vid hofrätten samt att Kungl. Maj:t nu af Riksdagen äskat anslag för att ordna en dylik division. Det är också alldeles påtagligt, att en landsdel sådan som Norrland just genom sin odling och sitt aflägsna läge, hvarmed dock äro förenade rika tillfällen till utveckling, nödvändigtvis måste komma att utvecklas i hufvudsak på samma sätt som hittills. Såsom vi nyss hörde, har denna utveckling gjort sig gällande hvad beträffar såväl folkmängden som industrien och näringarna. Därför är det också, mänskligt att tala, med stor vissnet som man kan antaga, att det stora antalet från Norrland inkomna mål, som den föregående talaren berörde och som nu utgör bortåt 40 procent af alla målen i Svea hofrätt, snart kommer att uppgå till eller öfverstiga 50 procent däraf. Det måste då medgifvas, att hvarken för denna landsdel eller för riket i dess helhet ett dylikt tillstånd kan vara hållbart, som att en så viktig del och en så stor del af den allmänhet, hvilken har att vända sig till hofrätten i Stockholm, skall bo på ett sådant afstånd, att den sydliga gränsen af det nya hofrättsområdet, som utgöres af de fyra nordligaste länen, ligger 40 mil norr om hofrättens ort, under det att den nordliga gränsen af samma område är belägen ungefär 120 mil norr om denna ort. Det är också därför, som alla myndigheter, oberäknadt naturligtvis Svea hofrätt själf, af hvilkas utlåtande jag kommit i tillfälle att taga del, uttalat sig till förmån för en ändring i detta afseende. Icke blott statsutskottet vid flera riksdagar både under 1890-talet och nu har erkänt, att Norrland har rättmätiga kraf på att få en förbättrad ordning i rättsskipningen i andra instans, utan äfven så sakkunniga myndigheter som nya lagberedningen och förstärkta lagberedningen ha erkänt, att en särskild hofrätt för Norrland bör utan dröjsmål inrättas, och detta, märk väl, oberoende af den nya rättegångsordning, som man länge har ämnat genomföra.

Men utom dessa hinder och dessa dyrbara kostnader, som uppstå för en norrländsk part, som önskar att sätta sig i beröring med hofrätten, eller att där få höra vittnen, föreligger för oss i Norrland ett annat skäl af ännu större vikt, och det är det, att vi tro oss hafva förmärkt, att en hofrätt, förlagd i Norrland, skulle vara bättre skickad än de nuvarande domarne att handlägga och afdöma dessa så kallade norrlandsmål, hvilka just äro af den beskaffenhet, att en stor del af dem äro mera svåra och mera egenartade samt i viss mån af mera teknisk beskaffenhet, än hvad som i allmänhet förekommer beträffande mål från rikets öfriga delar. Man har, när detta skäl en gång förut här framhölls, därpå svarat, att Svea hofrätt har visat sig sitta inne med tillräckliga kunskaper för att afgöra dessa mål och för att afgöra dem på ett för parterna tillfredsställande sätt.

Det är den sista satsen, som fullständigt strider mot den erfarenhet, som vi gjort i Norrland. Detta vare sagdt — och det kan sägas — utan minsta anklagelse eller förebräelse mot hof-

rättens stora skicklighet och opartiskhet. Ty det ligger i sakens egen natur, att dessa mål, hvaraf jag ber att få uppräknade några stycken, såsom flottningsmål, afvittringsmål, nybyggesärenden, bördsmål, skogs- och i viss mån äfven vattenrättsfrågor, i och för sig äro af en så säregen och delvis teknisk natur, att ingen, som icke har speciell kunskap, kan med det rättegångsförfarande, som nu användes i hofrätten, nämligen det skriftliga, undvika att blifva utsatt för misstag. Ehuru specialist i dessa ärenden, har jag själf i flera afseenden både enskildt och offentligt, såsom ämbetsman i de lägre instanserna, såsom förrättningsman vid syner eller biträde vid de gamla häradsrättssynerna och slutligen såsom domare i första instans, gjort den erfarenheten, — och herrarne måste tro mig — att med detta förfarande råkar man i fara att lätt kunna missledas. Uppfattningen är också i Norrland motsatt mot hvad här har invändts därom, att i detta afseende råder ett betryggande förhållande. På grund af hvad jag nyss sade, kan jag tillåta mig att utan sidvördnad upprepa ett talesätt, som man får höra af vederbörande parter, af omdömesgilla skogs- och flottledsägare, och hvilket blifvit nästan till ett ordspråk. Man säger — naturligtvis halft på skämt och halft på allvar, men det är målande för situationen — man säger: det är bättre att slå krona och klafve om dessa tvistemål än att vädja dem till hofrätten; på detta sätt får man bättre och snabbare resultat, och för öfrigt förenar man därvid nytta och nöje. Det är drastiskt, men det är i viss mån betecknande.

Man är således öfvertygad, att om dessa domare komma att bo midt i den landsdel, där dessa egendomliga frågor förekomma, så kunna de icke undgå att komma i en sådan beröring med omgifningen i orten, att de efter hand sätta sig in i dessa frågor och sålunda blifva härutinnan öfverlägsna de domare, som bo midt i en hufvudstad, till bättnad både för målens riktiga och snabba afgörande.

Det är på dessa grunder, herr talman, som jag, jämte det jag yrkar bifall till den föredragna punkten, dock vill framhålla nödvändigheten af, att Kungl. Maj:t icke återkommer gång på gång med äskanden om anslag till en åttonde, en nionde och en tionde division i svea hofrätt, utan att han i nåder ville beakta detta önskemål och framlägga förslag om en särskild hofrätt för Norrland.

Herr Uppström: Jag har icke begärt ordet för att på något sätt göra någon invändning mot den föreslagna förstärkningen af Svea hofrätt, ty den behöfs mer än väl, men jag har icke velat vara tyst vid detta tillfälle, när jag ansett mig böra uttala den önskan, att detta anslag, som är af provisorisk karaktär, må bibehålla den karaktären, tills frågan om en särskild hofrätt för Norrland fått sin lösning.

För några år sedan väckte jag jämte andra i kammaren en motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t, med begäran att en undersökning måtte verkställas för att få utredt, huruvida det icke vore

Anslag till en extra division i Svea hofrätt.
(Forts.)

Anslag till en extra division i Svea hofrätt.

(Forts.)

nödvändigt eller lämpligt att inrätta en särskild hofrätt för de norra provinserna. Motionen tillstyrktes af statsutskottet, men vann icke Riksdagens bifall. De skäl, som då åberopades till stöd för ett bifall till motionen, hafva nu blifvit förstärkta genom de följande årens erfarenhet. Resultatet måste enligt min uppfattning blifva, att behovet af en särskild hofrätt för Norrland kvarstår i lika hög grad som för några år sedan. Frågan bör därför, synes det mig, icke undanskjutas, än mindre glömmas bort. Jag tänker icke nu göra något särskildt yrkande, utan har endast velat säga detta.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Punkterna 15—19.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20.

Lades till handlingarna.

Om verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

Föredrogs å nyo bankoutskottets den 14 och 16 innevarande februari bordlagda memorial n:o 2, om verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

Bankoutskottet, som enligt § 4 i den för utskottet gällande instruktion hade att undersöka och granska riksbankens tillstånd och huru densamma blifvit styrd och förvaltd, hade i förevarande memorial af anförda skäl hemställt, att ansvarsfrihet måtte fullmäktige i riksbanken beviljas *dels* för förvaltningen under år 1904 af bankens såväl hufvudkontor som samtliga då i verksamhet varande afdelningskontor i orterna, *dels ock* för de beslut och åtgärder, som finnas antecknade till fullmäktiges protokoll från och med den 15 januari 1905 till samma dag innevarande år.

Herr Wester: Vid granskning af riksbankens verksamhet för år 1904 fäste statsrevisionen sin uppmärksamhet vid den nedgående rörelse, som under de senare åren och särskildt under år 1904 ägt rum vid afdelningskontoret i Växjö. Jag ber att få nämna några siffror för att visa, huru iögonfallande denna minskning i dess rörelse varit.

År 1895 hade banken där en vinst på 47,000 kronor och den nedgick år 1904 till 728 kronor, men denna nedgång af bankens verksamhet är i det hela ännu större, ty den egentliga vinsten på bankkontoret har uppstått på afbetalningslån, hvilken år 1904 uppgick till något öfver 9,000 kronor, hvadan sålunda diskonte-

ringen i öfrigt lämnat en förlust på något öfver 8,000 kronor. Denna nedgående rörelse vid ett riksbankens afdelningskontor har således varit anmärkningsvärd.

Nu är det i bankoreglementet föreskrifvet, att det skall finnas ett afdelningskontor inom hvarje län. Statsrevisionen kunde därför icke föreslå någon indragning eller förändring. Den ville det ej heller, ty det kan ju hända, att den direkta vinsten vid ett afdelningskontor icke är så stor, men att den indirekta kan uppväga detta.

Hvarför jag nu vid detta tillfälle begärt ordet är icke för att göra anmärkning mot det resultat, hvartill bankoutskottet kommit, ty det har sagt, att *för närvarande* icke någon förändring bör ske, utan att jag vill särskildt betona, då uppmärksamheten blifvit fäst vid detta afdelningskontor, att styrelsen på platsen har skött sin verksamhet på ett sätt, som är öfver allt klander, eller med andra ord på ett förtjänstfullt sätt. Att rörelsen nu nedgått beror på två andra omständigheter, dels att Växjö har för liten industri och för många bankkontor, dels ock att det under de senare åren har blifvit inrättadt afdelningskontor i Karlskrona och i Halmstad — områden sålunda, som ligga Växjö nära och som Växjö förut hade inom sin verksamhetssfär. Således är det ju gifvet, att en minskning i rörelse vid afdelningskontoret i Växjö varit härvidlag naturlig.

Då emellertid utskottet ansett sig för närvarande icke böra göra någon hemställan om ändring i bankoreglementet, hvilket måste ske, om afdelningskontoret i Växjö skulle nedläggas, så har jag intet yrkande att göra.

Herr Lovén: Då Riksdagens revisorer i sin berättelse gjort ett uttalande af principieell innebörd beträffande denna fråga, ansåg utskottet, att man icke kunde blunda för saken eller lämna den alldeles utan beaktande.

Då Riksdagen på sin tid beslöt inrättandet inom hvar och ett af rikets län, utom Stockholms, af afdelningskontor af riksbanken, afsåg man väl därmed hufvudsakligen att vinna en viss likställighet länen emellan, på samma gång som man önskade, att in- och utbetalningar för statsverkets räkning skulle ske genom dessa afdelningskontor med förbigående af de enskilda bankinrättningarna.

Nu är det visserligen sant, att afdelningskontoret i Växjö har lämnat ett ganska kleno resultat under de sista åren, men då Riksdagen beslöt inrättandet af dessa afdelningskontor, tänkte den väl icke så mycket på det ekonomiska resultatet, ehuru man nog förutsatte, att kontoren skulle bära sig.

Det är emellertid att märka, att äfven om detta kontor lämnat någon förlust, har det dock i ett par afseenden varit till väsentligt gagn för riksbanken, hvilket utskottet också påpekat. Därtill kommer en annan omständighet, som bör beaktas, nämligen att afdelningskontoret i Växjö har, bland andra omkostnader, att be-

Om verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.
(Forts.)

Om verkställd tala hyra och åtnjuter icke någon inkomst af uthyrda lägenheter
granskning af — i olikhet med en hel del andra afdelningskontor, hvilka äro
riksbankens förlagda i egna byggnader. Om förhållandet vore detsamma i
styrelse och Vänersborg, eller att lokal måste förhyras, skulle äfven kontoret
förvaltning. dörstüdes visa ett dåligt resultat, och i Nyköping skulle det under
(Forts.) enahanda villkor endast gå ungefär ihop.

Som bekant ha vid några föregående tillfällen väckts motioner om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken på ytterligare några platser, som äro ur affärssynpunkt viktiga, såsom t. ex. Norrköping, Borås, Helsingborg och Eskilstuna. Bankofullmäktige följa nog uppmärksamt lithörande förhållanden, och då de finna lämpligt att föreslå inrättandet af ett kontor på den ena eller andra af dessa platser, taga de nog hänsyn till, om det möjligen samtidigt kan vara lämpligt att indraga eller förflytta något annat kontor inom samma län. Frågan kommer då att på nytt ligga före och då i ett annat skick, men för närvarande har utskottet icke funnit skäl att inlåta sig på densamma.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härnæd slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i nu föredragna memorial hemställt.

Om fram-
läggande af
förslag till lag
rörande in-
vallning.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 13 och 14 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 8, i anledning af väckta motioner angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till lag rörande invallning.

Lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två till utskottet hänvisade likalydande motioner, väckta, inom Första Kammaren af herr *J. T. Kennedy* under n:o 11, och inom Andra Kammaren af herr *P. O. Lundell* under n:o 67, i hvilka motioner föreslagits, att Riksdagen måtte besluta i skrifvelse anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utarbета och för nästa Riksdag framlägga förslag till lag rörande invallning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de stadganden i ämnet, som finnas meddelade i nya lagberedningens den 20 december 1877 afgifna förslag till förordning angående torrläggning af jord.

Utskottet hade på andragna skäl hemställt, att Riksdagen, i anledning af förevarande motioner, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida icke bestämmelser angående invallning böra tillvägabringas i vår vattenrättslagstiftning, samt låta utarbета och för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill detta öfvervägande kan föranleda.

Herr *Kennedy*: I Kungl. Maj:ts tal på rikssalen vid riksdagens öppnande den 15 januari 1906 förekommer följande uttalande: »Näringarnas kraftiga understödjande måste vara ett huf-

vudföremål för statsmakternas omsorger. Åt sakkunniga män har Jag uppdragit att förbereda välbehöfliga ändringar i vattenrättslagstiftningen».

I Riksdagens skrivelse till Konungen den 10 maj 1904 yttras: »Enligt hvad ofvan anförts, är gällande vattenrättslagstiftning i väsentliga hänseenden i behof af omarbetning. *Riksdagen anser emellertid det ej vara lämpligt att på de partiella reformernas väg åstadkomma erforderliga ändringar.* Flera af de ändringsförslag, Riksdagen, enligt hvad ofvan sagts, ansett sig böra förorda, beröra nämligen själfva grundprinciperna för den gällande lagstiftningen i ämnet, och vid sådant förhållande torde allenast en allmän revision af hithörande författningar vara ägnad att på ett tillfredsställande sätt lösa uppgiften att bringa vår vattenrättslagstiftning i öfverensstämmelse med de kraf, nutida förhållanden i detta afseende uppställa. — Under återopande af det anförda får Riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke de bestämmelser, som innehållas i förordningen den 30 december 1880 om jordägares rätt öfver vattnet å hans grund och därmed i samband stående författningar, böra förändras och omarbetas, så att de komma att bättre motsvara de kraf, som nutida förhållanden ställa på en dylik lagstiftning, samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag härutinnan, hvartill förhållandena anses föranleda.»

Sammanställningen af dessa båda uttalanden föranledde mig att under remissdebatten i år i mitt tyvärr lägmålta yttrande anförda: »Det har bland i saken intresserade, och dessa äro många, väckt en ganska liflig tillfredsställelse att erfara, att regeringen ämnar taga under behandling den i Riksdagens skrivelse den 10 maj 1904 begärda revisionen af gällande vattenrättsstadgar. I ett annat sammanhang skall jag tillåta mig att bringa under utredning den del af vattenrätten, som af Riksdagen undansköts vid antagandet år 1879 af lagen om dikning och vattenafledning, nämligen lagstadgande om invallning. Men det har synts mig angeläget att redan nu få framföra de i vattenrättens revision intresserades önskan, att redan från början vid det blifvande arbetet näringarnas intressen må bevakas af opartisk sakkunskap, och jag ber att därvid särskildt få påpeka jordbrukets med dessa rättsfrågor synnerligen intimt förenade intressen.»

Vår nuvarande styrelse säges ju sitta inne med ett alldeles ovanligt mått af kraft, energi, förmåga, fjärblick, initiativ och reformifver. Det torde åligga alla goda medborgare att i all god och nyttig gärning understödja dessa lysande gåfvor, i hvad på dem ankommer. Som god medborgare har jag ansett mig böra draga mitt lilla strå till det stora bäl, ur hvilket alla våra gamla institutioner lika en ny fågel Fenix lära skola uppstå i ny, förvandlad, förbättrad och renad gestalt, genom att väcka mina motioner angående de delar af vattenrätten, som jag tror mig i någon mån förstå. Det finnes andra delar af detta ämne, som också behöfva revideras — jag nämner blott flottningsrätten.

Om fram-
läggande af
förslag till lag
rörande in-
vallning.
(Forts.)

Jag tillåter mig förutsätta, att innehållet i den nu föreliggande motionen är bekant för dem af kammarens ledamöter, som intressera sig för hithörande viktiga frågor, och jag skall därför icke besvara kammaren med ett upprepande af motionens innehåll. Utskottets enhälliga, välvilliga uttalande om det mål, jag önskar vinna, torde göra till fyllest.

Men, mina herrar, jag kan icke underlåta att alldeles särskildt tacka utskottet för den fina förståelse, som det låtit komma mig till del. Jag har nämligen, som herrarne sett i mitt förslag, icke vågat gå någon ny väg, utan inskränkt mig till att yrka något, som jag icke alls vill ha — lagberedningens förslag af år 1877 — och det därför, att detta förslag här förut förevarit och att jag fruktade att icke vinna något, om jag begärde för mycket i utrednings- eller ändringsväg. Lagberedningens förslag innehåller åtskilliga synnerligen olämpliga bestämmelser angående preskriptionstid m. m. Hvad jag egentligen åsyftar är en i några få paragrafer reviderad dikningslag, innefattande i några andra paragrafer lagstadganden angående invallning.

I allmänhet innefattar hvarje vattenkraftsfråga en uppdrämningsfråga, förenad med en invallningsfråga och en fiskefråga, och jag skulle kunna belysa nödvändigheten af en ändring härvidlag med många både sorgliga och lustiga exempel, men jag afstår därifrån. Utan någon som helst tillskyndan från min sida har lagutskottet rätt förstått frågan och såväl i sin motivering som i sin hemställan gifvit ett lämpligt uttryck åt min önskan.

Jag anhåller om framgång åt det syfte, som min motion har, då jag nu, herr talman, yrkar bifall till lagutskottets hemställan.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran sammansatta stats- och bankoutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 1.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet de under sammanträdet aflämnade kungl. propositionerna.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Riksdagens sistlidna år församlade revisorers berättelse om verkställd granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1904.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjätte hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Herr *Bergström* afgaf en motion, n:o 28, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående löneroglering för lärare vid folkskolor m. m.

Motionen blef på begäran bordlagd.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Ros* under 11 dagar, räknadt från och med den 20 innevarande månad.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 12,35 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
